

Š i f r a k a n d i d a t a :

--

Državni izpitni center

JESENSKI IZPITNI ROK

SOCIOLOGIJA

≡ Izpitna pola 2 ≡

Petek, 28. avgust 2009 / 90 minut

*Dovoljeno gradivo in pripomočki:
Kandidat prinese nalivno pero ali kemični svinčnik.
Kandidat dobi dva ocenjevalna obrazca.*

SPLOŠNA MATURA

NAVODILA KANDIDATU

Pazljivo preberite ta navodila.

Ne odpirajte izpitne pole in ne začenjajte reševati nalog, dokler vam nadzorni učitelj tega ne dovoli.

Prilepite kodo oziroma vpišite svojo šifro (v okvirček desno zgoraj na tej strani in na ocenjevalna obrazca).

Izpitna pola vsebuje 4 strukturirane naloge, od katerih izberite 2. Število točk, ki jih lahko dosežete, je 35; vsaka naloga je vredna 17,5 točke.

V preglednici z "x" zaznamujte, kateri nalogi naj ocenjevalec oceni. Če tega ne boste storili, bo ocenjevalec ocenil prvi dve nalogi, ki ste ju reševali.

I	II	III	IV

Rešitve, ki jih pišite z nalivnim peresom ali s kemičnim svinčnikom, vpišujte **v izpitno polo** v za to predvideni prostor. Pred vsak odgovor napišite številko vprašanja, na katero odgovarjate. Pišite čitljivo. Če se zmotite, napisano prečrtajte in rešitev zapišite na novo. Nečitljivi zapisi in nejasni popravki bodo ocenjeni z nič (0) točkami.

Zaupajte vase in v svoje zmožnosti. Želimo vam veliko uspeha.

Ta pola ima 20 strani, od tega 2 prazni.

Prazna stran

OBRNITE LIST.

I. RELIGIJA

Vir A

»Religije« ni mogoče omejiti na cerkev ... ali doktrino. Cerkev je le okvir, v katerem se religija izraža in je institucionalizirana.

(Cohen, R. and P. Kennedy (2007): Global sociology, New York University Press, New York, str. 386)

Vir B

Weber je ugotavljal, da vse religije zahtevajo tako ali drugačno smiselno urejenost sveta. Tudi če je religija postavljena na družbeno obrobje, potreba po smislu v modernem svetu obstaja in te potrebe znanost ne more potešiti.

(Mathewman, S., in dr. (2007): Being sociological, Palgrave Macmillan, Houndmills, str. 287)

Vir C

Če smo skozi večji del zgodovine poznali zgolj religijsko sliko sveta in je od razsvetljenstva dalje prisotna tudi nereligijska (ateistična, agnostična ali pa zgolj za religijo nezainteresirana), od šestdesetih let dalje nova doba predstavlja tretjo alternativo.

(Črnič, A. (2007): Predsednik za novo dobo: religiološka analiza Drnovškovega obrata, Družboslovne razprave XXIII, 56, str. 29)

Vprašanja:

1. V tipologiji religijskih organizacij se poleg cerkve (vir A) omenjajo še denominacija, sekta in kult. V čem se cerkev izrazito razlikuje od sekt in kultov?
Navedite štiri razlike. (4 točke)
2. Predstavite dve značilnosti denominacije. (2 točki)
3. Z osmišljevalno funkcijo religije (vir B) je povezana njena integracijska funkcija. Kako lahko religija prispeva k družbeni integraciji? (3 točke)
4. Kako je Max Weber pojasnil povezanost med protestantsko (zlasti kalvinistično) razlago urejenosti sveta in nastankom kapitalizma? (4 točke)
5. Kateri pojavi, poleg novih religijskih gibanj, ki so omenjena v viru C, kažejo, da je utemeljeno govoriti o revitalizaciji religij? (1,5 točke)
6. Ali bi bilo na osnovi raziskovalnih podatkov mogoče trditi, da je v zadnjih desetletjih tudi za Slovenijo značilna revitalizacija religije? Utemeljite svoj odgovor. (3 točke)

II. DRUŽBENA MOČ IN OBLAST

Vir A

Prav razumevanje legitimnosti in njena utemeljitev sta za strukturo oblasti izjemno pomembna. V resničnosti seveda zelo redko naletimo na čiste tipe, vendar sedaj ne moremo podrobneje razpravljati o izjemno zapletenih spremenljivostih, prehodih in kombinacijah teh čistih tipov ...

(Weber, M. (1992): Politika kot poklic, v Adam, F.: Politika kot poklic, KRT, Ljubljana, str. 23)

Vir B

Če sledimo Maxu Weberu, pod državo na splošno pojmujeemo zgodovinsko določeno obliko organizacije moči ali zgradbe oblasti, katere značilnost je, da ima zakonit monopol nad sredstvi prisile eno samo telo, to pa je prav država.

(Matteucci, N. (1999): Država, FDV, Ljubljana, str. 87)

Vir C

Ena od osrednjih posledic ideje, da je ljudstvo suveren, je bila, da so ljudje postali »državljeni«. Danes je koncept videti tako samoumeven, da si je težko zamisliti, kako radikalen je bil prehod od »podložnika« k »državljanu«. Biti državljan je pomenilo, da imaš pravico sodelovati na enaki ravni kot vsi drugi državljani pri temeljnih odločitvah v državi. Biti državljan je pomenilo, da nihče nima višjega statusa od državljanskega (tudi aristokrat ne). Biti državljan je pomenilo, da je slehernik priznan kot racionalno bitje, zmožno političnih odločitev.

(Wallerstein, I. (2006): Uvod v analizo svetovnih sistemov, Založba/*cf., Ljubljana, str. 69)

Vprašanja:

1. Na katere »čiste tipe« oblasti, povezane z legitimnostjo, nakazuje vir A? (1,5 točke)
2. Navedite, na čem temelji izvor legitimnosti posameznih »čistih tipov« oblasti. (3 točke)
3. Kako imenujemo obliko moči, ki ji podrejeni ne priznavajo legitimnosti? Kaj je v tem primeru temeljni motiv podrejanja? (2 točki)
4. Pojasnite uporabo pojma države v viru B. (2 točki)
5. Kratko razložite, v kakšnem pomenu še uporabljamo pojem države. (2 točki)
6. Kako imenujemo obliko političnega sistema, v katerem je »ljudstvo suveren«? (Vir C) (1 točka)
7. Kratko razložite tri značilnosti političnega sistema, ki ste ga prepoznali v odgovoru na 6. vprašanje. Pomagajte si z virom C. (3 točke)
8. Kratko predstavite teoretični pristop, ki dokazuje, da vsi državljani/državljanke dejansko ne sodelujejo pri temeljnih odločitvah v državi na enaki ravni. (3 točke)

III. KAKOVOST ŽIVLJENJA

Vir A

V zahodni družbi po Gerthu in Millsu življenjske možnosti vključujejo: »Vse od možnosti, da preživimo prvo leto po rojstvu, do možnosti, da si ogledujemo umetniška dela, možnost, da ostanemo zdravi in zrastemo in da, če zbolimo, kmalu spet ozdravimo, možnost, da se izognemo temu, da bi postali mladoletni prestopnik, in, posebno pomembno, možnost, da dokončamo izobraževanje na srednji in višjih stopnjah«.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (1999): Sociologija. Teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 31)

Vprašanja:

1. Pojasnite, kdaj se je začelo sistematično raziskovanje kakovosti življenja in kaj je vplivalo na to. (3 točke)
2. Katera področja in kazalce upoštevajo raziskovalci, ko opredeljujejo življenjsko raven? Navedite dve področji in pri vsakem po en kazalec. Pomagajte si z virom A. (3 točke)
3. Zakaj je pojem »kakovost življenja« širši od pojma »življenjska raven«? (3 točke)
4. Raziskovalec Allardt je analiziral kakovost življenja glede na tri razsežnosti (oziroma vrste potreb). Katere so po njegovih ugotovitvah te tri razsežnosti? Navedite jih in jih kratko pojasnite. (4,5 točke)
5. Poleg življenjske ravni in kakovosti življenja naj bi o družbeni blaginji in družbenem razvoju sklepali tudi z uporabo indeksa človekovega razvoja. Na pobudo katere mednarodne organizacije so razvili ta koncept? (1 točka)
6. Iz katerih kazalcev je sestavljen indeks človekovega razvoja? (3 točke)

IV. DRUŽBENA STRUKTURA

Vir A

Družina je sočasno fizični, odnosni, simbolni prostor, ki se zdi tako znan in vsakdanji, da rabi za metaforo vseh tistih situacij, ki imajo opraviti s spontanostjo, naravnostjo, neposrednostjo ... je mesto dogajanj in odnosov, ki se dotikajo najglobljih dimenzij življenja ...

(Rener, T., in dr. (1995): Družine različne – enakopravne, Vitrum, Ljubljana, str. 15)

Vir B

Moderna podjetja so se pogosto razvila kot konglomerat različnih delov organizacij, ki se ukvarjajo z različnimi vidiki dejavnosti podjetja ... praviloma delajo v timih. Tim je lahko odgovoren za proizvodnjo, za vzdrževanje strojev, zmanjševanje porabe, zagotavljanje nadzora nad kakovostjo in predlaganje »tehnoloških procesnih izboljšav«. Od posameznih delavcev se pričakujejo raznovrstne veščine.

(Haralambos, M., in Holborn, M. (2001): Sociologija: teme in pogledi, DZS, Ljubljana, str. 294)

Vir C

Obsojenci, pa tudi njihovi stražarji in ustanova, ki je zapor, vsekakor v določeni vzajemnosti pripišejo obsojenemu posebno identiteto. In ta ostane močna in trajna ... Nemalokrat gre tudi za stigmatizirano identiteto ...

(Južnič, S. (1993): Identiteta, FDV, Ljubljana, str. 130/131)

Vprašanja:

1. Opredelite družbeno skupino. (2 točki)
2. Pojasnite, kaj povezuje člane/članice v družbeni skupini. (3 točke)
3. V katero vrsto (tip) družbenih skupin sodi skupina, opisana v viru A, in v katero vrsto skupina, opisana v viru B? (2 točki)
4. Pojasnite, katere človekove potrebe zadovoljujejo skupine, ki ste jih prepoznali v viru A, in katere potrebe zadovoljujejo skupine, ki ste jih prepoznali v viru B. (3 točke)
5. Kateri avtor opredeljuje pojem totalne organizacije/institucije, predstavljene v viru C? (1 točka)
6. Katero pomembno družbeno funkcijo opravljajo totalne organizacije/institucije in kako jo uresničujejo? (3 točke)
7. Kako se posamezniki odzovejo na svoj položaj v totalni organizaciji? Navedite tri načine in enega kratko pojasnite. (2,5 točke)
8. Vir C navaja enega od primerov totalnih organizacij. Navedite še dva druga primera. (1 točka)

Prazna stran